MONITOR

Nro: LXXVI.

Na R. P. 1775.

Dnia 23. Września.

Omnia in uſum Reipublicæ converte.

Mości Panie MONITOR.

Kilkorakie liſty moie pod tym napiſem na ręce W M. Pana róznymi czaſy poſłane, iako zawſze od niego łaſkawie były przyięte, tak nie wątpię, że y ten ninieyſzy pod tymże haſłem wyprawiony, znaydzie nie mniey łaſkawy wzgląd na ſiebie w oczach y umyśle W. M. Pana, á zatym umieſzczenie w publicznych Jego piſmach, z pochwałą zawſze y wſzędzie przyiętych. Nie dawnymi czaſy zdarzyło mi ſię bydź w pewnym poſiedzeniu, gdzie przy rożnych potocznych rozmowach, wytoczył ſię też dyſkurs o naſzym języku Polſkim. Jedni obſitość mu dokładną y buyność ſłow doſtateczną, z doſadną wyraziſtością przyznawali, bez zaſiągnienia zagraniczney pomocy y

Dddd obcych

obcych pośiłkow; drudzy przeciwnym sposobem niedostatek w nim jakiś, że nie rzekę, ubostwo upatrywali, y niedołężnym go bydź w istnym wyrażeniu rzeczy, bez pomocy łaciny lub zapożyczenia się słow innych obcych sądzili. Między tymi ostatniemi był ieden rodak wprawdzie, ale cudzoziemskiego w tey mierze zdania, ktorego podobno za granicą nabył, zapomniawszy w cudzych kraiach o swoim ięzyku y oyczyźnie, od ktorey był długo oddalonym. Z uporem on wielkim zdanie swoie utrzymywał, y stronę z nim iedno rozumieiącą, nie tak racyami iak prewencyami mocno bronił. Miałem y ia głos tamże sobie pozwolony, ale od przeciwney partyi y iey herszta zahukany, musiałem skromnie z placu ustąpić, y po nieiakiey chwili cicho bez pożegnania z niesforney kompanii wysunąłem się. Przyszedłszy do gospody po tey utarczce uziaiony, gdym wytchnął sobie nieco, po rożnych myśli obrotach, zastanowiłem się nad Połmędrka onego dyskursem, ktory obfitość niebacznie ięzyka oyczystego tłumił, gdzie mi na myśl poczęły zaraz przychodzić niektore słowa tak *Istotne* tak *Przydatne*, wzorem *Grekow* y *Łacinnikow* nayobfitszych w swoie wyrazy, z dwoch w iedno złożone. Co mi wkrotce było pochopem, żem daley w pamięci począł grzebać, w ktorey się nie mało słow podobnych częścią z osłuchu częścią też z czytania zostało. Te tedy acz nie wszystkie (boby osobnego na to potrzeba Słownika, co nie iest pracy moiey celem) namienionym zabrawszy sposobem, wypisane

W. M.

W. M. P. posyłam. Jeżeli W. M. Pan ten ich Zbior acz niedokładny (bo się więcey nie rownie w pismach Uczonych zostało, iak tu szczegulnie dla probki tylko przywiodło) osądzisz bydź użytecznym y światła publicznego godnym ; pozwolisz mu zatym powagą swoią z cienia się na widok wychylić. Może też to w czasie acz nie bez braku, przydać się kiedy do Słownika powszechnego, nad ktorym iak słyszę, Uczone głowy niektorych od dawnego czasu nie pomału pracuią. Mogą y do Poezyi Polskiey, niektore z liczby tych słow wybrane , podług upodobania y potrzeby, skromnie iednak y pomiernie zażyte, bydź iakożkolwiek zdatnemi. Zostaię zatym z należytym uszanowaniem

Waszey Monitorskiey Mości

nayniższym sługą

Spytek Słowinski.

z *Wielomowic*

d. 20. Sierpnia 1775.

I.
ZBIOR
Polſkich Imion jſtotnych (*ſubſtantiva compoſita*) na wzor Grekow y Łacinnikow, z dwoch w iedno złożonych.

Babo-walcz
Babo-żen
Baio-pis. *Fabulator* n. p. *Ezop.*
Bałwo-chwalca. Bałwo-chwal-ſtwo.
Bez-dno, przepaść. *abyſſus.*
Bez karność *impunitas.*
Bez-krolewie. *interregnum.*
Bez-prawie.
Bez-rząd. Bez-rządztwo *Anarchia.*
Bez-władność.
Bez-żeniec, *agamus, coelebs.*
Biało-głową, od białey głowy zawicia, czyli podwiki, tak rzeczoną.
Białoſkornik, *alutarius*, co zamſzowe ſkory wyprawia.
Bluſzczo-kręt, *thyrſus Bacchi.*
Bogo-boyność
Bogo-myślność.
Bogo-modlca.
Bogu-chwał. Boguſław.
Bogu-mił, *Theo-philus.*
Bogu-miła, *Theo-phila.*
Bog-dan. Dadzi-Bog. Boży-dar. gr. *Theodorus.* lat. *Deodatus.*
Bog-danka. *Theodora.*
Boho-maz, *malarz mizerny.*
Bydło-kradźca *abactor pecoris.*

Cedzi-worek
Chłopo-koń. *Centaurus*
Chlebu-rad. Chwali-burſa
Chlebo-dawca.
Ciepło-mierz. *Thermo-metrum.*
Cudo-tworca. *Thaumaturgus.*
Cudzo-łożca. Cudzo-łożnik. Cudzo łoztwo.
Cudzo-ziemiec. *Alienigena.*
Czaro-dziey. Czarno-kſiężnik.
Czaſo-trawca.
Czoło bitność.

Darmo-chwał.
Darmo-iad.
Darmo-Stoy.
Dobro-czynność.
Dobro goſt. *Bonaventura.*
Do-iutrek. Dobro-dziey.

Dobro-dzievſtwo.
Dziado-wodz.
Dzieio-pis. Dziecio-rob.
Dziwo-ląg. Dziwo-płod.
Dziwo-rod. Dziwo-twor.
Dziwo-widz. Ziawiennik, gall. *Visionnaire.*

◆ ◆

Gaſi-świeczka.
Gmino-władztwo. *Democratia.*
Goło-ledź. Goło-wąs.
Grado-bicie
Gromi-wrzawa, *bałaśnik, burda.*
Gromo-władźca, *np.* Jowiſz
Gryzi-głowa.

◆ ◆

Jedno-chodnik. *Aſturco.*
Jedno-myślność, *unanimitas*
Jedno-rożec, *Monoceros, unicornis.*
Jedyno-władźca. Jedyno-władztwo. *Monarcha. Monarchia.*

◆ ◆

Katu-kopa, hultay, obwieś.
Kazi-rod, kazi-rodztwo, *inceſtus*
Koci-mozg
Koli-byk, rzeźnik
Koło-dziey, Koło-dzieyſtwo. *Carpentarius.*
Koło-wrot. Komedyo-pis.
Kozi-bobek
Kozio-rożec, *Ægoceros, Capricornus.*
Kozo-doy, *Caprimulgus*
Kozo-ryz, *Capricida*
Kraio-pis, *Geographus.*
Kraſo-mowca, Kraſo-mowſtwo.
Kraſny-brzeg, *Joli-bord. Formosa ripa.*
Kręci-wąs.
Kręto-głow, po Ruſku *kruty-hołowa.*
Kroto-fila, niby krotka chwila.
Krwo-tok, *Hæmorrhois.*
Krzywo-nos, po Ruſku, *peregrinos*, iakoby przegiętego noſa.
Krzywo-przyſiężca, *perjurus.*
Krzywo-głowka. Krzywo-ſzyika, lat. *obſtipus*, gal. *torticolis.*
Kroto-filnik. Kuro-płosz.
Kuro-poy, *Gallicinium.*
Kuter-noga, chromy, kulawy.
Kwaſi-kot, kuſznierz.

◆ ◆

Lato-piſzec, *Chronographus.*
Lekko-myślność.
Lekko-wierność.
Lekko-ważność.
Liczy-krupa,
Lizi-obrazek, nabożniczek.
Ludo-kradzca,
Ludo-kupiec, *Mango.*
Ludo-żerca, *anthropophagus*

Łapi-kura
Łapi-owca, *np.* wilk
Łomi-gnat, *np.* koł, kłonica.
Łomi-las, wicher drzewa walący.

Marno-trawca,
Miro-nośice, *Trzy Marye.*
Moczy morda, Moczy-wąs,
Możno rządy, Możno-rządztwo. *Aristocratia.*
Mężo-błagini. *Dea Viriplaca,* v. Val. Max.
Mężo boyca, Mężo-boystwo.
Muzo-wodz. *Musa-getes Apollo.*
Myszo-łowka. *muscipula.*

Naprawi-świat, *reparamundus.*
Nie-domiarek,
Nie-dorostek,
Nie-dowiarek.
Niebo-wid, ryba. *Uranoscopus.*
Noso rożec, *rhinoceros.*
Nowo księżyny, *uczta z okazyi Prymicyi.*
Nowo-siedliny,
Nowo-żeniec.
Nowo-chrzczeniec, *Anabaptista.*

Obieży-świat,
Obrazo-borstwo. Obrazoborca, *Iconoclasta. Iconomachus.*
Ostro-widz, *Lynx.*
Ostro-pław, *Ostrea.* Ostrzyga.
Oyco-boyca, *parricida,*

Pali-kopa, *S. Piotr w okowach.*
Pali-woda
Pało-głowiec.
Pasi-brzuch, Paso-rzyt, *Parasitus. Assecla mensarum.*
Pędzi wiatr. Pędzi-wicher.
Pierwo-spy. *Conticinium, crepusculum noctis.*
Pieśnio pis. *Poeta Lyricus*
Piso-rym
Piwo-war. Piwo-warstwo.
Płoczy-flak, kuchta,
Płoczy-wąs.
Po-grobek, *Posthumus.*
Poł głowek. Poł-mędrek. *Petitmaitre. Sciolus. Saperda.*
Powrozo-biegun. *Funambulus.*
Powsi-noga.
Prawo-dawca. *Legislator.*
Prawo-łomca. Prawo-łomstwo.
Prawo-radnik. *Juris-consultus.*
Prawdo-mowca,
Prożno-strawa,
Przyszy-chwost,
Pusto-myśl.
Pusto pasz.
Pusto-śmiech.

Rach-miſtrz. Rach-miſtrzo-ſtwo.

Ręko-dzieła, roboty ręczne, *manufaktury*.

Ręko-ieść, *manubrium, capulus*.

Ręko-pism. Ręko-pismo. *Cod MS.* manuſkrypt.

Rozday-bieda, mało-maiący, lub reſztą goniący, á rozdaiący.

Rybo-łow, Rybitw.

Rymo-pis. Rymo-piſtwo.

Rymo-tworca. Rymo-tworſtwo.

Rzeży-mieſzek. *Crumeniſeca*.

Samo-chwał. Samo-chwalſtwo.

Samo-derżec. Samo-derżyca. Samo-derſtwo.

Samo dział. *Sukmana z przędzy grubey wełny*.

Samo-pał. *bombarda*.

Samo-iedz. *Anthropophagus*

Samo-kupſtwo. *Monopolimu*

Samo-władzca. Samo-władztwo.

Samo-boyca. Samo-boyſtwo. *Suicidium*.

Samo-trzaſk, łapka na ptaki

Sączy-kwaterka.

Siano-żęć, *Foeniseca*.

Siano-żęcie, *Foenisecium*.

Siedmio-grodczanin, *Transſylvanus*.

Siedmio-ięzyk, *t. i.* ſiedm ięzykow umieiąey.

Siedmio-łbica, *Hydra Lerneyſka*.

Skoto pas, *bubulcus*.

Skoto paſki. *Bucolica*.

Slepo-wron.

Sobie-rad, Sobie-radzki.

Stawi-noga, Stawi-nożka.

Staro-żytność.

Storzy pięta. *krok iak z partytury wytwornie ſtawiaiący*.

Swinio-pas, *Scrofipascus*.

Swięto kradzca. Swięto-kradztwo.

Swięto-kupſtwo, *Simonia*.

Sztuk-miſtrz. Sztuk-miſtrzoſtwo.

Szumi-łeb.

Tragedyo-pis.

Troy-granie *tryangul*, troykąt.

Troy-ząb, *Tridens*,

Trzy-nog, *Tripos*.

Urwi-poday. Urwi-połeć.

Warto-głow.

Wędzi-groſz.

Wężo kręt. *Caduceus*. laſka *Merkuryusza*, wężami okręcona.

Wiaro-łomca. Wiaro-łomſtwo.

Wiatro-ciąg. *Ventilator*. *Machina Pneumatica*.

Wido-ſen, *Somniator*.

Wiel-

Wielbłądo-ryś. *Camelopardalis.*
Wielko-czynność.
Wielko-myślność
Wielko-lud.
Wielko-rządca. Wielko-rządy.
wielko-rządztwo.
Wielo-bay-Gadulski. *Nugi poly-loquides.* Plaut.
Wielo-mówca. wielomowstwo.
Wielo ryb, *Cetus*, B*alæna.*
Wielo-żeństwo. *Polygamia*
Wierci-pięta.
Wierſzo kradźca. *Plagiarius.*
Wierſzo-pis. Wierſzo-piſka.
Wino-branie. *Vindemia.*
Wino-braniec. *Vindemiator*
Wino-grad, z *Czeſkiego* Winohrad. *Vinea.* inaczey *Winnica.*
Wino rośl, *palmes.*
Włoczy-kii. Powſi noga.
Wodo-pii. B*oileau.*
Wſzędy-był. Wſzędo-bylſki.
Wychyli-kufel.
Wyły-grosz, *argenti exterebro nides.* Plaut.
Wyrwi-korek, gal. *tire bouchon.*
Wydrwi-grosz. *Æruſcator.*

Z cicha-pęk.
Z głupia-frant.
Zakono dawca
Zabo-myſza woyna, *Batracho-myo-machia.* Poëma *Homera.*
Zegar-miſtrz. Zagar-miſtrzoſtwo.
Ziemio-płazy, *reptilia.*
Zimo-ląg, piecuch.
Zimo-rodek, *alcyon.*
Zło-czyńca, zło-dziey, złodzievſtwo.
Złoto kley. *Chrysocolla.*
Złoto-głow, materya Złoto-lita-lama, dyba &c.

Reszta w naſtępuiącym Monitorze.

